



| Guía Docente          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |                                    |          |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------------------------|----------|
| Datos Identificativos |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    | 2020/21                            |          |
| Asignatura (*)        | Psicoloxía do desenvolvemento da linguaxe                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Código             | 652G04007                          |          |
| Titulación            | Grao en Logopedia                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                    |                                    |          |
| Descriptor            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |                                    |          |
| Ciclo                 | Período                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Curso              | Tipo                               | Créditos |
| Grao                  | 2º cuatrimestre                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Primeiro           | Formación básica                   | 6        |
| Idioma                | CastelánGalego                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                    |                                    |          |
| Modalidade docente    | Híbrida                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                    |                                    |          |
| Prerrequisitos        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |                                    |          |
| Departamento          | Psicoloxía                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                    |                                    |          |
| Coordinación          | Bao Fente, María Concepción                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Correo electrónico | maria.bao@udc.es                   |          |
| Profesorado           | Bao Fente, María Concepción                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Correo electrónico | maria.bao@udc.es                   |          |
|                       | Ogneva , Anastasiia                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    | anastasiia.ogneva@udc.es           |          |
|                       | Rodríguez Llorente, Carolina                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                    | carolina.rodriguez.llorente@udc.es |          |
| Web                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |                                    |          |
| Descrición xeral      | A materia pretende introducir aos estudantes no coñecemento das características xerais do desenvolvemento e da adquisición da linguaxe, centrándose na adquisición da lingua materna ou primeira lingua. Trata de presentar a linguaxe no contexto do comportamento humano, destacando as interrelacións entre linguaxe, motricidade, afectividade e cognición. A materia pretende achegar ao estudante ao coñecemento do desenvolvemento da linguaxe desde unha perspectiva profesionalizante. Por iso as prácticas de campo e de aula cobran unha importancia esencial no desenvolvemento da materia. |                    |                                    |          |



|                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Plan de continxencia | <p>1. Modificacións nos contidos</p> <p>Mantéñense todos os contidos programados</p> <p>2. Metodoloxías</p> <p>*Metodoloxías docentes que se manteñen:</p> <p>Análise de fontes documentais, estudo de casos, traballos tutelados e portafolio.</p> <p>*Metodoloxías docentes que se modifican:</p> <p>A proba mixta será substituída por prácticas a través das TIC nas que se avalie especificamente os contidos teóricos expostos nas sesións expositivas e a análise de fontes documentais propostas como introdución, complemento ou síntese dos mesmos.</p> <p>De non ser posible manter a aprendizaxe colaborativa, en pequeno grupo ou por parellas, as tarefas e actividades programadas deste xeito (estudo de casos e traballos tutelados) tamén serán substituídas por prácticas individuais a través das TIC.</p> <p>3. Mecanismos de atención personalizada ao alumnado:</p> <p>Moodle e TEAMS. As tutorías realizaránse preferiblemente a través dos medios telemáticos habilitados desde a UDC.</p> <p>4. Modificacións na avaliación.</p> <p>As prácticas a través das TIC que substitúan a proba mixta suporán igualmente o 40% da cualificación final da materia, xunto co 10% adicional asignado á entrega en prazo e forma oportunas das prácticas que se realicen sobre as fontes documentais.</p> <p>*Observacións de avaliación:</p> <p>Tal e como se establece na guía docente, a avaliación será continua.</p> <p>5. Modificacións da bibliografía ou webgrafía</p> <p>Non é preciso realizar modificacións. As fontes documentais obxecto de análise estarán a disposición do alumnado a través de Moodle.</p> |
|----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

| Competencias / Resultados do título |                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Código                              | Competencias / Resultados do título                                                                                                                                                                 |
| A2                                  | Coñecer e integrar os fundamentos psicolóxicos da Logopedia: o desenvolvemento da linguaxe, o desenvolvemento psicolóxico, a Neuropsicoloxía da linguaxe, os procesos básicos e a Psicolingüística. |
| A3                                  | Coñecer e integrar os fundamentos lingüísticos da Logopedia: Fonética e fonoloxía, morfosintaxe, semántica, pragmática, sociolingüística.                                                           |
| A8                                  | Coñecer os fundamentos do proceso de avaliación e diagnóstico.                                                                                                                                      |
| A18                                 | Coñecer e realizar a intervención logopédica en Atención Temperá.                                                                                                                                   |
| A26                                 | Adquirir un coñecemento práctico para a avaliación logopédica.                                                                                                                                      |
| A28                                 | Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares, clínico-sanitarios e asistenciais).                                                           |
| A32                                 | Utilizar tecnoloxías da información e da comunicación.                                                                                                                                              |
| B1                                  | Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.                                                                                                       |
| B2                                  | Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.                                                                                                                                                   |
| B3                                  | Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.                                                                                                                                                |
| B4                                  | Aprender a aprender.                                                                                                                                                                                |
| B5                                  | Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.                                                                                                                                |
| B13                                 | Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información.                                                                                                                            |
| B24                                 | Traballar en equipo e, de ser o caso, de forma interdisciplinar.                                                                                                                                    |



|    |                                                                                                                                                                                 |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| C3 | Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida. |
| C6 | Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.                                               |
| C7 | Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.                                                                                                |

| Resultados da aprendizaxe                                                                                                                                                                           |            |                                     |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-------------------------------------|----|
| Resultados de aprendizaxe                                                                                                                                                                           |            | Competencias / Resultados do título |    |
| Aprender a aprender: aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo, que lle permita asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da súa vida.                         |            | B2<br>B4                            | C7 |
| Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.                                                                                                                                                |            | B3                                  |    |
| Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.                                                                   |            |                                     | C6 |
| Coñecer e integrar os fundamentos psicolóxicos da Logopedia: o desenvolvemento da linguaxe, o desenvolvemento psicolóxico, a Neuropsicoloxía da linguaxe, os procesos básicos e a Psicolingüística. | A2         |                                     |    |
| Coñecer e integrar os fundamentos lingüísticos da Logopedia: Fonética e fonoloxía, morfosintaxe, semántica, pragmática, sociolingüística.                                                           | A3         |                                     |    |
| Adquirir un coñecemento práctico para a avaliación logopédica.                                                                                                                                      | A8<br>A26  |                                     |    |
| Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares, clínico-sanitarios e asistenciais).                                                           | A18<br>A28 |                                     |    |
| Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.                                                                                                       |            | B1                                  |    |
| Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.                                                                                                                                |            | B5                                  |    |
| Traballar en equipo e, de ser o caso, de forma interdisciplinar.                                                                                                                                    |            | B24                                 |    |
| Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.                     | A32        | B13                                 | C3 |

| Contidos                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Temas                                                | Subtemas                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 1. O concepto de linguaxe e outros conceptos básicos | 1.1. O concepto de desenvolvemento, a súa natureza e determinantes<br>1.2. A comunicación humana<br>1.3. A linguaxe e as linguas<br>1.3. A fala: modalidades<br>1.5. Adquisición vs. aprendizaxe                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 2. As relacións entre linguaxe e pensamento          | 2.1. Teorías, escolas e modelos<br>2.2. A linguaxe como capacidade cognitiva<br>2.3. Procesos evolutivos no desenvolvemento infantil<br>2.4. Etapas na adquisición da linguaxe<br>2.5. Privación lingüística e semilingüismo                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 3. A adquisición da linguaxe ata os 6 anos           | 3.1. Bases sociais e cognitivas da linguaxe: as primeiras manifestacións comunicativas.<br>3.2. O desenvolvemento da linguaxe ata os 2 anos: o balbucio e a comunicación xestual, primeiras palabras e emisións na lingua materna (L1)<br>3.3. O desenvolvemento da linguaxe entre os 2 e os 6 anos: características fonolóxicas, gramaticais, semánticas e pragmáticas.<br>3.4. A aprendizaxe de segundas linguas (L2) ou extranxeiras (LE): monolingüismo vs. plurilingüismo<br>3.4. As diferencias individuais na adquisición da linguaxe: a importancia do contexto (L1, L2 e LE)<br>3.5. A importancia da Atención Temperá |



|                                                                                |                                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. A adquisición da linguaxe entre os 6 e os 12 anos                           | 4.1. As estruturas sintácticas complexas<br>4.2. A organización do discurso<br>4.3. A actividade metalingüística<br>4.4. O desenvolvemento das estratexias comunicativas<br>4.5. A aprendizaxe da lingua escrita. |
| 5. A avaliación do desenvolvemento da linguaxe                                 | 5.1. Dimensións, tipos de avaliación e probas.<br>5.2. Recursos e estratexias para a avaliación profesional<br>5.3. Orientacións para a (auto)avaliación na familia e na escola.                                  |
| 6. A intervención logopédica en contextos naturais de adquisición lingüística. | 6.1. Principios fundamentais da intervención inter o transdisciplinar.<br>6.2. Obxectivos da intervención no entorno familiar.<br>6.3. Posibilidades da intervención no entorno escolar.                          |

| Planificación                                                                                                            |                                             |                                         |                         |              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------|--------------|
| Metodoloxías / probas                                                                                                    | Competencias / Resultados                   | Horas lectivas (presenciais e virtuais) | Horas traballo autónomo | Horas totais |
| Proba mixta                                                                                                              | A2 A3 A8 A18 A26<br>A28 A32 B2 B3 B13<br>C3 | 2                                       | 8                       | 10           |
| Análise de fontes documentais                                                                                            | A2 A3 A8 A18 B1 B2<br>B3 C3 C6              | 15                                      | 22.5                    | 37.5         |
| Estudo de casos                                                                                                          | A3 A18 A26 A28 A32<br>B2 B3 B24 C6          | 40                                      | 30                      | 70           |
| Traballos tutelados                                                                                                      | A2 A8 A26 B1 B2 B3<br>B24 C3 C6             | 14                                      | 10.5                    | 24.5         |
| Portafolios do alumno                                                                                                    | B2 B4 B5 B24 C3 C6<br>C7                    | 2                                       | 3                       | 5            |
| Atención personalizada                                                                                                   |                                             | 3                                       | 0                       | 3            |
| *Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado |                                             |                                         |                         |              |

| Metodoloxías                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Metodoloxías                  | Descrición                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Proba mixta                   | A avaliación dos contidos teóricos traballados nas sesións expositivas e interactivas farase a través dunha proba que combina diferentes tipos de preguntas para valorar os coñecementos adquiridos polo alumnado.                                                                         |
| Análise de fontes documentais | As lecturas, documentos audiovisuais, referencias, ect. que se revisarán no desenvolvemento das sesións expositivas e interactivas como introducción, complemento ou síntese dos contidos traballados de carácter teórico e práctico serán avaliados especificamente na proba mixta.       |
| Estudo de casos               | Nas sesións interactivas presentaránse mostras reais da linguaxe infantil que serán obxecto de análise a través do traballo colaborativo en pequenos grupos. Deste xeito situarase ao alumnado ante situacións concretas de avaliación e intervención logopédica.                          |
| Traballos tutelados           | A posta en práctica das diferentes tarefas e actividades de tipo individual ou grupal que serán realizadas nas sesións interactivas servirán para aplicar os contidos teóricos traballados previamente e facilitar así unha aprendizaxe autónoma por parte do alumnado.                    |
| Portafolios do alumno         | De xeito virtual, os estudantes realizarán ao longo do curso un cartafol no que recollerán todas as tarefas e actividades de aprendizaxe realizadas (esquemas, presentacións, traballos, lecturas, prácticas, etc.) có fin de facilitar a reflexión e autoavaliación do proceso formativo. |

| Atención personalizada |            |
|------------------------|------------|
| Metodoloxías           | Descrición |



|                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Portafolios do alumno         | Para a análise das fontes documentais, a realización dos estudos de casos e dos traballos tutelados é importante consultar có profesorado os avances que se vaian realizando progresivamente para dispoñer das orientacións necesarias en cada caso e asegurar a súa adecuación aos obxectivos de aprendizaxe propostos. |
| Análise de fontes documentais | A elaboración do portafolio pretende facilitar a autoavaliación por parte do alumnado e a avaliación formativa por parte do profesorado polo que tamén é aconsellable a atención personalizada.                                                                                                                          |
| Estudo de casos               | En todos os casos o seguimento farase preferentemente de forma individualizada a través do correo electrónico ou en titorías presenciais ou non presenciais.                                                                                                                                                             |
| Traballos tutelados           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

| Avaliación            |                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |               |
|-----------------------|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Metodoloxías          | Competencias / Resultados             | Descrición                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Cualificación |
| Portafolios do alumno | B2 B4 B5 B24 C3 C6 C7                 | O cartafol servirá como mostra ou evidencia das aprendizaxes acadadas na materia. Deberá presentarse ao remate da mesma, debidamente estruturado de acordo as indicacións efectuadas para a súa realización. Para facilitar a autoavaliación, o alumnado seleccionará e incorporará os materiais que considere oportunos entre todos os produtos finais do traballo realizado nas sesións expositivas e interactivas. Entre o material seleccionado poderá incorporar os comentarios ou cualificacións oportunas realizadas por parte do profesorado ou compañeiros. A súa entrega en prazo e forma oportunas suporá un 10% da cualificación total da materia. | 10            |
| Proba mixta           | A2 A3 A8 A18 A26 A28 A32 B2 B3 B13 C3 | Realizaráse unha proba de avaliación dos contidos impartidos ao longo do curso. A proba consistirá na resolución de cuestións de resposta curta así como de cuestións tipo test (varias alternativas de resposta nas que o estudiantado deberá escoller cal é a correcta). Terá un peso do 40% da nota final.<br>A entrega en prazo e forma oportunas de todos os comentarios, informes, actividades, etc. que se realicen sobre as fontes documentais suporá un 10% da cualificación total da materia.                                                                                                                                                        | 50            |
| Estudo de casos       | A3 A18 A26 A28 A32 B2 B3 B24 C6       | A análise e resolución dos casos prácticos será o 25% da cualificación final da materia.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 25            |
| Traballos tutelados   | A2 A8 A26 B1 B2 B3 B24 C3 C6          | As tarefas e actividades propostas permitirán a avaliación continua dos progresos de cada estudante na consecución dos contidos programados, tanto teóricos como prácticos. Terán un peso do 15% na cualificación total da materia.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 15            |

## Observacións avaliación



OPCIÓN A: Alumnado con dedicación completa (asistencia/participación nas actividades lectivas igual ou superior ao 85%)

a) Traballo en grupo (máx.50%): Elaboración e presentación dos estudos de casos (25%) e traballos tutelados (15%), así como a elaboración e presentación dun portafolio (10%).

b) Traballo individual (máx. 50%): Realización dunha proba escrita sobre os contidos da materia (40%) na que se evidencie o análise realizado das fontes documentais (10%).

OPCIÓN B: Alumnado con dispensa académica (recoñecemento da condición de estudante a tempo parcial, previa solicitude ó Decanato)

- Tal como se establece na "Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo e a permanencia e a progresión dos estudantes de grao e mestrado universitario na Universidade daCoruña" (aprobada en Consello de Goberno de 28 de xuño de 2016), o alumnado que ten recoñecida a condición de estudante a tempo parcial terá que asistir ás titorías que así se estipulen de acordo a súa dispoñibilidade para concretar a metodoloxía de avaliación e os porcentaxes correspondentes. En todo caso, malia que o traballo se realice dun xeito individual, deberá realizar as mesmas tarefas que os compañeiros (proba mixta, análise de fontes documentais, estudo de casos, traballos tutelados e portafolio).

ESPECIFICACIÓNS ADICIONAIS:

1. Para superar a materia debe obterse unha cualificación positiva en cada unha das metodoloxías propostas. É necesario obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación: proba mixta (mín. 25%), estudos de casos (mín. 12,5%), traballos tutelados (mín.7,5%) e portafolio (mín.5%).

2. Antes da data do exame oficial presentarase o portafolio e todas as tarefas e actividades realizadas tanto nas sesións expositivas como interactivas: para presentarse a proba práctica é condición indispensable. A non presentación en prazo e forma oportunas implicará unha cualificación das mesmas do 50%, como máximo, de acordo ás porcentaxes especificadas no punto anterior.

3. A convocatoria de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de xaneiro.

4. Segundo establecen as "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario" (aprobada o 19/12/2013 e modificada o 30/04/2014) no Art. 21.2: Considerarase como ?Non presentado? (NP) a aquel estudante que, estando matriculado na materia, non concorra ás distintas actividades de avaliación que se establecen para o curso académico. Así, será cualificado como ?Non presentado? cando:

a) Non complete o proceso de avaliación continua, nas condicións que figure na guía docentes, ou

b) non se presente á proba do período oficial de avaliación.



## Bibliografía básica

- Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia (1994). Desarrollo del lenguaje oral : ejercicios prácticos para mejorar.... Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia
  - Ariza Sierra, María del Pilar y Rodríguez Pardo, Juan Luis ; coord (2008). Desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil, algunas actividades para promover su desarrollo y experiencias para necesidades específicas de apoyo educativo (NEAE). Castilla Ruiz, Guillermo
  - Clemente Linuesa, María (1990). Actividades para el desarrollo del lenguaje. Universidad de Salamanca. Ediciones Universidad Salamanca
  - Crystal, David (1983). Patología del lenguaje. Madrid: Cátedra
  - Escandell Vidal, M. Vitoria. (2014). La comunicación : lengua, cognición y sociedad . Madrid: AKal
  - Garton, Alison F. (2001). Interacción social y desarrollo del lenguaje y la cognición. Ediciones Paidós Ibérica, S.A.
  - Karmiloff, K. y Karmiloff- Smith, A. (2005). Hacia el lenguaje. Madrid: Morata
  - López García, Angel (1988). Psicolingüística. Madrid: Síntesis
  - Moreno Cabrera, Juan Carlos (2013). Cuestiones clave de la Lingüística. Madrid: Síntesis
  - Moreno Manso, Juan Manuel ; ed (2004). Retrasos en la adquisición y desarrollo del lenguaje : estudio de casos. Instituto de Orientación Psicológica Asociados, S.L.
  - Moreno Ríos, Sergio (2005). Psicología del desarrollo cognitivo y adquisición del lenguaje. Editorial Biblioteca Nueva, S.L.
  - Owens, Robert (2003). Desarrollo del lenguaje. Pearson Alhambra
  - Peraíta, Herminia (1988). Adquisición del lenguaje. . Madrid: UNED
  - Serra, M., Serrat, E., Solé, R., Bel, A. y Aparici, M. (2000). La adquisición del lenguaje.. Barcelona: Ariel
  - Vallverdú Corona, Marta (2007). Adquisición y desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil. Tutorial Formación, S.L.L.
  - Vila, Ignasi (1990). Adquisición y desarrollo del lenguaje. Editorial Graó
- Referencias fundamentais: Bruner, J. (1984) Acción, pensamiento y lenguaje. Madrid: Alianza. Bruner, J. (1986) El habla del niño. Aprendiendo a usar el lenguaje. Barcelona: Paidós. Bruner, J. y Watson, R. (1995). El habla del niño : aprendiendo a usar el lenguaje . Barcelona: Paidós. Chomsky, N., Mukherji, N., Patnaik, B. y Agnihotri, R. (2000). The architecture of language. New Delhi: Oxford University Press. Jakobson, R. y Hall, M. (1973) Fundamentos del lenguaje. Madrid: Ayuso. Langacker, R. (1978-1991). Foundations of Cognitive Grammar I, II. Stanford: The University Press. Luria, A. R. y Yudovich, F. (1978) Lenguaje y desarrollo intelectual en el niño. Madrid: Siglo XXI. Piaget, J. (1923). Le langage et la pensée chez l'enfant. Paris. Sperber, D y Wilson, D. (1986, trad. Esp. 1994). La Relevancia. Comunicación y procesos cognitivos. Madrid: Visor. Vygotsky, L. (1963). Thought and Language. Cambridge: The MIT Press.



|                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Bibliografía complementaria</b> | <ul style="list-style-type: none"><li>- Moreno Zazo, Montserrat (1988). Desarrollo del lenguaje en bilingües familiares : mezcla de código.... Universidad de Barcelona. Publicaciones y Ediciones = Universitat de Barcelona. Publicacions i Edici</li><li>- Muñoz Silva, Alicia; Alonso Martín, Pilar y Angulo García, Juan (2004). Adquisición, desarrollo y trastornos del lenguaje infantil. Universidad de Huelva. Servicio de Publicaciones</li><li>- Egea Díaz, Elena; Villaverde Polo, Rosa Ana y Sáez Domínguez, Noelia (2007). Desarrollo del lenguaje en el niño sordo. Tutorial Formación, S.L.L.</li><li>- Garton, Alison y Pratt, Chris (1991). Aprendizaje y proceso de alfabetización : el desarrollo del lenguaje hablado y escrito. Ediciones Paidós Ibérica, S.A.</li><li>- López García, Angel (2000). Psicolingüística. En F. Ramallo, G. Rei Doval y XP Rodríguez Yañez (eds.): Manual de Ciencias da Linguaxe . Vigo: Xerais</li><li>- Marchesi, A. ... [et al.] (1995). Desarrollo del lenguaje y el juego simbólico en los niños sordos profundos. Ministerio de Educación, Política Social y Deporte . Subdirección General de Información y Publicaci</li><li>- Pinker, Steven (1995). El instinto del lenguaje. Cómo crea el lenguaje la mente. Madrid: Alianza</li><li>- Tomasello, Michael (2013). Los orígenes de la comunicación humana. Madrid: Katz</li><li>- Tomasello, Michael and Bates, Elisabeth (2001). Language development the essential readings . Massachusetts : Blackwell</li></ul> <p>Otras referencias de interese: Belichón, M., Rivièr, A. e Igoa, J.M. (1992) Psicología del lenguaje. Investigación y teoría. Valladolid: Trotta S.A. Bronckart, J.P. (1980) Teorías del lenguaje. Barcelona: Herder. Brown, R. (1981) Psicolingüística: algunos aspectos acerca de la adquisición del lenguaje. México: Trillas. Bush, W. y Taylor, M. (1984) Cómo desarrollar las aptitudes psico-lingüísticas. Ejercicios prácticos. Barcelona: Martínez Roca. Clemente, R.A. (1995) Desarrollo del lenguaje. Barcelona: Octaedro. Clemente Linuesa, M. (1989): Actividades para el desarrollo del lenguaje. ICE: Salamanca. Galeote, M.A. (2002). Adquisición del lenguaje: problemas, investigación y perspectivas. Madrid: Pirámide. García Madruga, J. y Lacasa, P. (1990) Psicología evolutiva 1. Caps. 14 y 15. Madrid: U.N.E.D. González, A., Fuentes, J., de la Morena, L. y Barajas, C. (1995) Psicología del desarrollo: Teoría y prácticas. Málaga: Aljibe. Hoffman, L.; Paris, S. y Hall, E. (1995). Psicología del desarrollo hoy. Madrid: McGraw-Hill. Herriot, P. (1977) Introducción a la psicología del lenguaje. Barcelona: Labor. Luke, A. y Vila, I. (1990) Desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación 1. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza. Miller, G.A. (1985) Lenguaje y habla. Madrid: Alianza. Nelson, K. (1985) El descubrimiento del sentido. Madrid: Alianza. Oléron, P. (1981) El niño y la adquisición del lenguaje. Madrid: Morata. Rondal, J.A. (1990) La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje. México: Trillas. Rondal, J.A. (1999). El desarrollo del lenguaje. Barcelona: ISEP Universidad. Ruiz, M. (2000). Cómo analizar la expresión oral de los niños y niñas. Málaga: Aljibe. Serra, M., Serrat, E., Solé, R., Bel, A. y Aparici, M. (2000). La adquisición del lenguaje. Barcelona: Ariel. Siguán, M. (1979) Lenguaje y clase social. Madrid: Pablo del Río Editor. Siguán, M. (1984) Estudios sobre psicología del lenguaje infantil. Madrid: Pirámide. Silvestre, N. y Solé, R. (1993) Psicología Evolutiva. Infancia y preadolescencia. Caps. 5, 9, 13 y 14. Barcelona: CEAC. Slobin, D. (1979) Siete preguntas acerca del desarrollo del lenguaje. En J. Delval (comp.): Lecturas de Psicología del niño 2. El desarrollo cognitivo y afectivo del niño y del adolescente. Madrid: Alianza. Soto, P. (1984) El desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza. Triadó, C. y Forns, M. (1989). La evaluación del lenguaje: Una aproximación evolutiva. Barcelona: Anthropos. Valle, F., Cuetos, F., Igoa, J. y del Viso, S. (1990) Lecturas de Psicolingüística 1. Comprensión y producción del lenguaje. Madrid: Alianza. Psicología. Peralbo, M.; Gómez- Durán, B.J.; Santórum, R. y García, M. (Coord.) (1998). Desarrollo del lenguaje y cognición. Madrid: Pirámide. Tomasello, M. (2003). Constructing a language: a usage-based theory of language acquisition. Cambridge (Mas.): Harvard University Press. Vasta, R.; Haith, M.M. y Miller, S.A. (1996). Psicología infantil. Barcelona: Ariel. Vieiro, P.; Peralbo, M. y García Madruga, J.A. (1997). Procesos de adquisición y producción de la lecto-escritura. Madrid: Aprendizaje-Visor. Vila, I. (1984) Del gesto a la palabra: una explicación funcional. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza. Vila, I. (1990) Adquisición del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación I. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza. Villiers, A. de y Villier, J. de (1980) Primer lenguaje. Madrid: Morata. Ward, S. (2001). Babytalk: el libro pionero y decisivo para ayudar a los niños en el lenguaje y la comunicación. Madrid: Debate.</p> |
|------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



## Recomendacións

### Materias que se recomenda ter cursado previamente

Lingüística/652G04004

Psicolingüística/652G04003

### Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bases didácticas da intervención logopédica/652G04008

Fundamentos de avaliación e diagnóstico/652G04010

### Materias que continúan o temario

Intervención logopédica nos trastornos da linguaxe/652G04034

Lingüística clínica/652G04042

### Observacións

Os contidos e actividades serán accesibles para todo o alumnado. No caso do alumnado con diversidade funcional ou NEAE facilitarase a adquisición das competencias da materia dun xeito inclusivo, de acordo as recomendacións e axustes razoables propostos pola Unidade de Atención á Diversidade (ADI).&nbsp;

(\*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías